

Phần một

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG

I – MỤC TIÊU, NỘI DUNG, CẤU TRÚC CHƯƠNG TRÌNH MÔN GIÁO DỤC CÔNG DÂN Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ

1. Mục tiêu môn học

Môn Giáo dục công dân (GDCD) ở trường Trung học cơ sở (THCS) nhằm giáo dục cho học sinh (HS) các chuẩn mực đạo đức và pháp luật của người công dân, phù hợp với lứa tuổi ; trên cơ sở đó góp phần hình thành những phẩm chất nhân cách của con người Việt Nam trong giai đoạn hiện nay, phù hợp với xu thế phát triển của thời đại.

Học xong chương trình GDCD ở THCS, HS cần đạt được những mục tiêu sau đây :

a) Về kiến thức

– Hiểu được những chuẩn mực đạo đức và pháp luật cơ bản, phổ thông, thiết thực, phù hợp với lứa tuổi học sinh THCS trong các quan hệ với bản thân, với người khác, với công việc và với môi trường sống (gia đình, cộng đồng...), với lí tưởng sống của dân tộc.

– Hiểu ý nghĩa của các chuẩn mực đối với sự phát triển của cá nhân và xã hội ; sự cần thiết phải rèn luyện và cách thức rèn luyện để đạt được các chuẩn mực đó.

b) Về kỹ năng

– Biết đánh giá hành vi của bản thân và mọi người xung quanh ; biết lựa chọn và thực hiện cách ứng xử phù hợp với các chuẩn mực đạo đức, pháp luật, văn hoá – xã hội trong giao tiếp và hoạt động (học tập, lao động, hoạt động tập thể, vui chơi giải trí...).

– Biết tự tổ chức việc học tập và rèn luyện của bản thân theo yêu cầu của các chuẩn mực đã học.

c) Về thái độ

- Có thái độ đúng đắn, rõ ràng trước các hiện tượng, sự kiện đạo đức, pháp luật, văn hoá trong đời sống hàng ngày ; có tình cảm trong sáng, lành mạnh đối với mọi người, đối với gia đình, nhà trường, quê hương đất nước.
- Có niềm tin vào tính đúng đắn của các chuẩn mực đã học và hướng tới những giá trị xã hội tốt đẹp.
- Có trách nhiệm đối với hành động của bản thân ; có nhu cầu tự điều chỉnh, tự hoàn thiện để trở thành một chủ thể xã hội tích cực, năng động.

2. Nội dung chương trình

Nội dung chương trình môn GD&CD ở trường THCS bao gồm hai phần chính : những chuẩn mực đạo đức và những chuẩn mực pháp luật.

a) **Những chuẩn mực đạo đức** HS được học ở trường THCS là sự tiếp nối những chuẩn mực hành vi cụ thể đã học ở tiểu học, có tính khái quát cao hơn, thể hiện những yêu cầu cơ bản về đạo đức đối với người công dân trong giai đoạn hiện tại.

Phần những chuẩn mực đạo đức gồm 8 chủ đề :

- Sống cần kiệm liêm chính, chí công vô tư ;
- Sống tự trọng và tôn trọng người khác ;
- Sống có kỉ luật ;
- Sống nhân ái, vị tha ;
- Sống hội nhập ;
- Sống có văn hoá ;
- Sống chủ động, sáng tạo ;
- Sống có mục đích.

b) **Những chuẩn mực pháp luật** trong chương trình là quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân, quyền và nghĩa vụ của Nhà nước đối với công dân, được sắp xếp theo các lĩnh vực của đời sống xã hội, từ đơn giản đến phức tạp. Nội dung các quyền và nghĩa vụ của công dân được cụ thể hoá bằng các quy định của

pháp luật. Quyền và nghĩa vụ của Nhà nước đối với công dân thể hiện qua chức năng, nhiệm vụ quản lý xã hội của Nhà nước. Cách cấu trúc này nhằm hình thành ý thức pháp luật cho HS, giúp các em hiểu lĩnh vực nào cũng có những quy định của pháp luật và để hành động đúng, công dân phải hiểu và tuân thủ pháp luật, đồng thời có tình cảm và hành vi pháp luật đúng đắn.

Phân những chuẩn mực pháp luật gồm 5 chủ đề sau :

- Quyền trẻ em ; quyền và nghĩa vụ công dân trong gia đình ;
- Quyền và nghĩa vụ công dân về trật tự, an toàn xã hội ; Bảo vệ môi trường và tài nguyên thiên nhiên ;
- Quyền và nghĩa vụ công dân về văn hoá, giáo dục và kinh tế ;
- Các quyền tự do cơ bản của công dân ;
- Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam – Quyền và nghĩa vụ công dân trong quản lí nhà nước.

c) Sự phân bố các chủ đề và mức độ ở các lớp

Chương trình mới được xây dựng theo quan điểm tích hợp. Cấu trúc chương trình theo nguyên tắc đồng tâm và phát triển. Vì vậy, các chủ đề đạo đức và các chủ đề pháp luật đều được bố trí học ở tất cả các lớp (học kì I học đạo đức, học kì II học pháp luật). Điều đó thể hiện :

- Các chủ đề được bố trí theo trật tự từ những vấn đề có tính chất cụ thể, gần gũi với cuộc sống của HS, đến những vấn đề khai quát hơn, phản ánh mối quan hệ của HS với môi trường ngày càng rộng lớn.
- Trong từng chủ đề có sự bố trí, sắp xếp các nội dung dạy học theo nguyên tắc phát triển từ thấp đến cao về nhận thức cũng như yêu cầu tu dưỡng rèn luyện, phù hợp với lứa tuổi HS trong từng giai đoạn, cụ thể là :
 - + Về đạo đức, ở các lớp dưới, nội dung chủ yếu thể hiện quan hệ của HS với bản thân và gia đình ; ở các lớp trên, trọng tâm thể hiện quan hệ của HS với xã hội (dân tộc, đất nước, nhân loại). Càng lên lớp trên, nội dung càng có tính khai quát hơn và mức độ khó cũng tăng dần.
 - + Về pháp luật, chương trình bố trí học từ những nội dung thuộc hiện thực pháp luật đang diễn ra trong cuộc sống, đến những nội dung về chế độ chính trị, nền pháp chế xã hội chủ nghĩa Việt Nam...

3. Cấu trúc của chương trình theo chủ đề đạo đức và pháp luật

TT	Chủ đề đạo đức	Lớp 6	Lớp 7	Lớp 8	Lớp 9
1	Sống cần kiệm, liêm chính, chí công vô tư	<ul style="list-style-type: none"> – Siêng năng, kiên trì – Tiết kiệm 	Sống giản dị	<ul style="list-style-type: none"> – Tôn trọng lẽ phải – Liêm khiết 	Chí công vô tư
2	Sống tự trọng và tôn trọng người khác	<ul style="list-style-type: none"> – Tự chăm sóc, rèn luyện thân thể – Lễ độ 	<ul style="list-style-type: none"> – Trung thực – Tự trọng 	<ul style="list-style-type: none"> – Tôn trọng người khác – Giữ chữ tín 	Tự chủ
3	Sống có kỉ luật	Tôn trọng kỉ luật	Đạo đức và kỉ luật	Pháp luật và kỉ luật	Dân chủ và kỉ luật
4	Sống nhân ái, vị tha	Biết ơn	<ul style="list-style-type: none"> – Yêu thương con người – Tôn sư trọng đạo 	<ul style="list-style-type: none"> – Xây dựng tình bạn trong sáng, lành mạnh – Tích cực tham gia các hoạt động chính trị - xã hội 	Bảo vệ hoà bình
5	Sống hội nhập	<ul style="list-style-type: none"> – Yêu thiên nhiên, sống hòa hợp với thiên nhiên – Sống chan hòa với mọi người 	<ul style="list-style-type: none"> – Đoàn kết, tương trợ – Khoan dung 	<ul style="list-style-type: none"> – Tôn trọng và học hỏi các dân tộc khác 	<ul style="list-style-type: none"> – Tinh hữu nghị giữa các dân tộc trên thế giới – Hợp tác cùng phát triển
6	Sống có văn hoá	Lịch sự, tế nhị	<ul style="list-style-type: none"> – Xây dựng gia đình văn hoá – Giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ 	Góp phần xây dựng nếp sống văn hoá ở cộng đồng dân cư	Kế thừa và phát huy truyền thống tốt đẹp của dân tộc
7	Sống chủ động, sáng tạo	Tích cực, tự giác trong hoạt động tập thể và trong hoạt động xã hội	Tự tin	Tự lập	<ul style="list-style-type: none"> – Năng động, sáng tạo – Làm việc có năng suất, chất lượng, hiệu quả
8	Sống có mục đích	Mục đích học tập của học sinh	Sống và làm việc có kế hoạch	Lao động tự giác và sáng tạo	<ul style="list-style-type: none"> – Lí tưởng sống của thanh niên – Trách nhiệm của thanh niên trong sự nghiệp CNH, HDH đất nước

TT	Chủ đề pháp luật	Lớp 6	Lớp 7	Lớp 8	Lớp 9
1	Quyền trẻ em ; Quyền và nghĩa vụ công dân trong gia đình	Công ước Liên hợp quốc về quyền trẻ em	Quyền được bảo vệ, chăm sóc và giáo dục của trẻ em Việt Nam	Quyền và nghĩa vụ của công dân trong gia đình	Quyền và nghĩa vụ của công dân trong hôn nhân
2	Quyền và nghĩa vụ công dân về trật tự, an toàn xã hội ; Bảo vệ môi trường và tài nguyên thiên nhiên	Thực hiện trật tự, an toàn giao thông	Bảo vệ môi trường và tài nguyên thiên nhiên	<ul style="list-style-type: none"> – Phòng, chống tệ nạn xã hội – Phòng, chống nhiễm HIV/AIDS – Phòng ngừa tai nạn vũ khí, cháy, nổ và các chất độc hại 	
3	Quyền và nghĩa vụ công dân về văn hóa, giáo dục và kinh tế	Quyền và nghĩa vụ học tập	Bảo vệ di sản văn hóa	<ul style="list-style-type: none"> – Quyền sở hữu tài sản và nghĩa vụ tôn trọng tài sản của người khác – Nghĩa vụ tôn trọng, bảo vệ tài sản nhà nước và lợi ích công cộng 	<ul style="list-style-type: none"> – Quyền tự do kinh doanh và nghĩa vụ đóng thuế – Quyền và nghĩa vụ lao động của công dân
4	Các quyền tự do cơ bản của công dân	<ul style="list-style-type: none"> – Quyền được pháp luật bảo hộ về tính mạng, thân thể, sức khỏe, danh dự và nhân phẩm – Quyền bất khả xâm phạm về chỗ ở - Quyền được bảo đảm an toàn và bí mật thư tín, điện thoại, điện tín 	Quyền tự do tín ngưỡng và tôn giáo	<ul style="list-style-type: none"> – Quyền khiếu nại, tố cáo của công dân – Quyền tự do ngôn luận 	
5	Nhà nước CHXHCN Việt Nam – Quyền và nghĩa vụ công dân trong quản lý nhà nước	Công dân nước CHXHCNVN	<ul style="list-style-type: none"> – Nhà nước CHXHCNVN – Bộ máy nhà nước cấp cơ sở (xã, phường, thị trấn) 	<ul style="list-style-type: none"> – Hiến pháp nước CHXHCNVN – Pháp luật nước CHXHCNVN 	<ul style="list-style-type: none"> – Vi phạm pháp luật và trách nhiệm pháp lý của công dân – Quyền tham gia quản lý nhà nước, quản lý xã hội của công dân – Nghĩa vụ bảo vệ Tổ quốc

Kết thúc chương trình lớp 9 là bài “Sống có đạo đức và tuân theo pháp luật”.